

היום נלמד בעזרת ה':

נזיר דף לח

א"ר אלעזר עשר רביעיות הן: כלומר בעשרה מקומות נתנה התורה שיעור רביעית, ונתן בהם רב כהנא סימנים - חמש מהם אדומים (= 'סומקתא') דהיינו יין ודם, וחמש מהם לבנים (= 'חיוורתא') דהיינו מים ושמן.

חמש סומקתא: 1. נזיר. 2. ועושה פסח. 3. שהורו. 4. במקדש. 5. ומתו. **הגמרא מבארת:**

1. נזיר - איסור שתיית יין לנזיר ששיעורו ברביעית למשנה ראשונה לעיל.
2. **ועושה פסח** - ארבע כוסות שתיקנו חכמים לשתות בליל הסדר צריך שיהיה בהם רביעית יין.
3. **שהורו** - אדם ששתה רביעית יין אסור לו להורות הלכה.
4. **במקדש** - אדם ששתה רביעית יין ונכנס למקדש חייב מיתה.
5. **ומתו** - רביעית דם שיצאה משני מתים (= מכל מת קצת וביחד רביעית) מטמאה באהל, שנאמר **"וְעַל כָּל נִפְשֹׁת מֵת לֹא יָבֹא"**, **"נִפְשֹׁת"** משמע שנים, **"מֵת"** משמע אחד, מכאן אנו לומדים שאם יצאה רביעית דם (= שזהו השיעור שהנפש תלויה בו) משני מתים היא מטמאה באהל למרות שלא יצאה ממת אחד.

וחמש חיוורתא: 1. חלת. 2. נזיר. 3. ומצורע. 4. שנפסלו. 5. בשבת. **הגמרא מבארת:**

1. **חלת** - יחד עם קרבן תודה היו מביאים 30 חלות מצות ועוד עשר חלות חמץ. ה-30 חלות מצות היו באות משלשה מינים: עשר חלות, עשרה ריקין, ועשר רבוכות. והיה ניתן בהם חצי לוג שמן שהוא שתי רביעיות הלוג, רביעית אחת נתן בחלות ובריקין ורביעית נוספת נתן ברבוכות.

(המשך בדף הבא ↓)

2. נזיר - הנזיר מביא חלות ורקיקין (אבל לא רבוכה) עם קרבנותיו, והיה נותן בהם רביעית שמן.

3. ומצורע - מצורע שנרפא מביא שתי ציפורים, את אחת מהציפורים הכהן שוחט על מים חיים וטובל את הציפור החיה והאזוב והשני תולעת בדם הציפור השחווטה שהיה במים החיים, ומזה על המצורע. שיעור המים החיים הוא רביעית.

4. שנפסלו - כהן ששטה רביעית משקים טמאים נפסל גופו מלאכול בתרומה.

5. בשבת - המוציא בשבת מרשות לרשות חייב, ובמס' שבת נאמר מה השיעור ההוצאה שמתחייבים עליה. המוציא שאר משקים (= שאינם יין, חלב, דבש, שמן, מים) בשיעור רביעית חייב, וכן המוציא 'שופכים' דהיינו מים סרוחים שיעורם ברביעית.

קושיא: ותו ליכא? והאיכא מרביעית נוטלין לידים וכו': והרי יש עוד דברים ששיעורם ברביעית, כגון מה שלמדנו במשנה במס' ידים - הנוטל ידיו צריך שיהיה במים שיעור רביעית, וכן שנים שנוטלים ידים יכולים ליטול מרביעית אחת בזה אחר זה, לפי שהמים שנשארו לשני (שהם פחות מרביעית) הם משירי טהרה (=נשארו מרביעית שהוא שיעור המטהר).

תירוץ: בפלוגתא לא קא מיירי: רבי אלעזר לא דיבר בדין שיש בו מחלוקת, ושם נחלק רבי יוסי ואמר שגם השני צריך ליטול ידיו מרביעית.

קושיא: והא איכא היה מביא וכו': והרי יש עוד דברים ששיעורם ברביעית, כגון מה שלמדנו במשנה במס' סוטה - הכהן היה מביא כלי של חרס ונותן בו חצי לוג מים מהכיר כדי להשקות את הסוטה, ורבי יהודה אומר שהיה נותן רביעית מים.

קושיא: והאיכא כמה מים וכו': מי שנמצאת לפניו עביט (= כלי חרס) של מי רגלים והוא רוצה להתפלל, עליו לתת לתוכה כל שהוא מים ואז יוכל להתפלל כשהוא נמצא בסמוך לה, ולדעת ר' זכאי עליו לתת לתוכה רביעית מים כדי שיוכל להתפלל.

קושיא: והאיכא מקוה וכו': במס' פסחים נאמר שמקווה שיש בו רק רביעית מים אפשר להטביל בו מחטים וצינוריות.

תירוץ: רבנן ביטלו זאת ואמרו שלא מטבילים שום דבר בפחות מארבעים סאה.

*

למדנו במשנה: לדעת משנתנו ('משנה אחרונה') השיעור של האכילה (מענבים חרצנים וזג) וכן השתייה הוא כזית. לדעת 'משנה ראשונה' (= משנה קדומה) השיעור הוא רביעית לאכילה ולשתייה. לדעת רבי עקיבא השיעור לאכילה ולשתייה כזית (בדעת משנה אחרונה), אלא שהתור מצטרף לאיסור.

הגמרא מבארת במה נחלקו רבי עקיבא ותנא קמא = משנה ראשונה.

תנא קמא לא מדמי להון (- גירסת הרא"ש): תנא קמא מדמה את כל איסורי נזיר לשתייה, כמו ששתיית יין שיעורה ברביעית (כנלמד מאיסור שתיית שיכר במקדש) כך גם באכילה. ואילו רבי עקיבא לומד מהמשך הפסוק "מִיֵּין וְשִׁכָּר יִזִּיר חֶמֶץ יֵין וְחֶמֶץ שִׁכָּר לֹא יִשְׁתֶּה וְכָל מִשְׁרַת עֲנָבִים לֹא יִשְׁתֶּה **וְעֲנָבִים** לֶחִים וְיֵבֶשִׁים לֹא יֹאכֵל". האות ו' של אכילת הענבים מחברת את השתייה, לומר שגם השתייה בכזית כמו שאכילה בכל התורה שיעורה בכזית.

תנו רבנן וענבים לחים ויבשים: מכך שהתורה מפרטת גם ענבים לחים וגם יבשים "וְיֵבֶשֶׁת לֶחִים וְיֵבֶשֶׁת לֹא יֹאכֵל" אנו לומדים שאם התרו בו שלא יאכל ענבים ואכל כזית של ענבים לחים וכזית של ענבים יבשים - לוקה פעמיים (תוס'). מכאן לומדים לכל האיסורים שאפילו אם האיסור הוא מין אחד, אם יש לו שני שמות חייב שתיים.

לאיתויי: וזה בא לרבות אם התרו בו שלא יאכל ענבים, ושתה יין חדש ואכל ענבים - לוקה שתיים, אפילו שהטעם של שניהם שווה (כי יין חדש יש לו טעם של ענבים ולא של יין).

*

אכל חרצן: האיסור לנזיר לאכול ענבים "מִכָּל אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה מִגֶּפֶן הַיֵּין מִחֲרָצִים וְעַד זֶג לֹא יֹאכֵל" - כולל בתוכו שלושה איסורים: א. 'מכל אשר יעשה מגפן היין' - זהו איסור כללי ב. 'מחרצנים' לא יאכל - איסור על הגרעינים ג. 'ועד זג לא יאכל' - איסור על הקליפה.

נחלקו אב"י ורבא האם לוקים על לאו שבכללות = הלאו של 'מכל אשר יעשה מגפן היין' שהוא לאו כללי:

לדעת אב"י לוקים על לאו שבכללות. ולכן אכל זג - לוקה שתיים (א' ו-ג'). אכל חרצן - לוקה שתיים (א' ו-ב'). אכל זג וחרצן - לוקה שלוש (א' ב' ג'). לדעת רבא אין לוקים על לאו שבכללות ולכן לוקה תמיד רק אחד.

(המשך בדף הבא ↓)

מתיב רב פפא (לאביי): נזיר שהיה שותה יין כל היום והתרו בו רק פעם אחת שלא ישתה – חייב מלקות רק פעם אחת. אבל אם בכל פעם התרו בו שלא ישתה והוא שתה רביעית ושוב התרו בו ושוב שתה – חייב על כל פעם ופעם משום שההתראות מחלקות.

ואם הנזיר אכל כזית ענבים לחים, כזית ענבים יבשים, כזית חרצנים, כזית זגים, וסחט אשכול ושתה רביעית – חייב חמש מלקות (משום שלכל דבר יש 'שם' נפרד בפסוק וכנ"ל). הקושיא: אם כדברי אביי היה עליו ללקות שש - גם משום הלאו הכללי של 'מכל אשר יעשה מגפן היין'?

תירוץ: אמת היה עליו ללקות גם על כך, אבל התנא שייר ולא כתב את כל מנין המלקות המגיע לו.

קושיא: **מאי שייר דהאי שייר:** מה עוד שייר התנא בכדי שנאמר שהוא שייר גם את זאת? (כי אין דרך התנא לשייר רק דבר אחד, ורק אם יש לו יותר מדבר אחד לשייר - הוא משייר אותם).

תירוץ: **שייר לא יחל דברו:** הנזיר גם עובר על 'לא יחל דברו' כשעובר על נזירותו ולא מקיים אותה.

אי משום האי לאו שיורא הוא: כלומר ואין להקשות עכשיו על רבא: שהתנא שייר רק את 'לא יחל דברו' ומאי שייר דהאי שייר? כי לדעת רבא אין זה שיוור. משום שדוקא שיוור ששייך רק בנזיר ולא כתב אותו התנא נחשב לשיוור, ואילו האיסור של לא יחל דברו שייך גם בשאר נדרים (תוס').